

VARELA CASTRO, LUCIANO / XOSÉ XOÁN BARREIRO PRADO (coord.) (2011): *Dicionario Xurídico Galego*. Vigo: Xunta de Galicia / Edicións Xerais de Galicia, 1408 pp.

Ao remate do ano 2011 saía do prelo o *Dicionario Xurídico Galego*, coordinado polos maxistrados Luciano Varela Castro e Xosé Xoán Barreiro Prado. Esta obra é o resultado de catro anos de traballo realizado a través dunha plataforma dixital por un equipo formado por máis de 130 persoas, entre xuristas de diversos ámbitos (Administración, notarías, rexistros de propiedade, universidades etc.) e lingüistas; estes últimos, coordinados por Manuel González González, foron os encargados da redacción e da corrección lingüística da obra.

O dicionario, coeditado pola Editorial Xerais e a Xunta de Galicia, foi promovido pola *Revista Xurídica Galega* (Rexurga) e a Secretaría Xeral de Política Lingüística. No seu "Prólogo", asinado por Luciano Varela Castro -un dos coordinadores do equipo- indícase que se concibiu coa finalidade de permitir «acadar unha comunicación exacta sen distorsións do discurso dos usuarios da lingua no tocante aos asuntos do Dereito», de ser «útil para se entender entre eles, cando menos, os que traballan no ámbito xurídico, sen perda do significado especializado dos termos nin do sentido dos enunciados usados nos escritos e conversas» e coa intención de poñelo «ao dispor dos profesionais do dereito, dos investigadores e do público en xeral a través da páxina web dos organismos convenientes». De feito, dende febreiro deste ano todos os empregados públicos da Administración xeral, da Administración de xustiza, da Administración local e do Servizo Galego de Saúde teñen acceso á edición dixital en aberto dende o posto de traballo no enderezo: <http://dicionarioxuridico.xerais.es>.

O *Dicionario Xurídico Galego* conta con aproximadamente 2.000 entradas en galego. No tocante á macroestrutura, o volume ábrese

cunha "Nota dos redactores" (p. [vi]), na cal se indica que a obra recolle as novidades lexislativas producidas ata novembro de 2010, e mais cunha "Relación de autores das voces" (pp. [vii]-viii), que dá conta dos xuristas que se encargaron da elaboración do dicionario e dos filólogos encargados da revisión lingüística. A continuación segue o "Prólogo" (pp. [ix] a xiii), da autoría de Luciano Varela Castro, que constitúe unha declaración de intencións; nel vaise debullando a relación entre a linguaxe e o dereito, explícase a xénese da obra, nacida coa intención de encher un baleiro que existía nos ámbitos administrativo e, fundamentalmente, xurídico, e adiantase que o dicionario foi concibido como unha obra informativa e ilustrativa en que se reflectisen os conceptos esenciais do dereito. Remata o prólogo cunha explicación da metodoloxía seguida para a elaboración da obra e o anuncio de versións posteriores, xa en formato dixital, destinadas a facer engadidos e actualizacións das entradas xa existentes. Despois ofrécense a "Listaxe de siglas, acrónimos e abreviaturas" (pp. [xv] a xxii), que antecede ao dicionario propiamente dito.

A seguir, preséntase a sección central do texto, o corpo do dicionario (pp. 1-1384), que se ordena alfabeticamente e conta con máis de 2.000 voces referidas a conceptos esenciais do dereito, entre as que se inclúen entradas correspondentes a unidades monoverbais (*acollemento, cómaro, patrucio*) e amais a unidades pluriverbais (*augas de torna a torna, casar para a casa, enervación da acción de desafuzamento*). No relativo á microestrutura, ofrécense dous tipos de artigos: as entradas completas e as remisivas. Nas entradas completas, tras a voz que funciona como palabra chave, recóllese a categoría gramatical seguindo un sistema de abreviaturas convencional. Despois,

indícase a área temática do dereito á que se adscribe o concepto designado por esa denominación: Dereito administrativo, Dereito civil común, Dereito do traballo e da Seguridade social, Dereito financeiro e tributario, Dereito internacional, Dereito mercantil, Dereito notarial e rexistral, Dereito penal, Dereito procesual, Teoría do dereito e Dereito constitucional e, de xeito especial, Dereito civil de Galicia. A continuación ofrécese unha definición con información relativa á voz, que malia non ter unha vocación estritamente enciclopédica (como se indica no "Prólogo", p. xi), recolle con rigor, claridade e de xeito exhaustivo información ao amparo da lexislación vixente e, nalgúns casos, con achegas críticas relativas á dita lexislación.

Por tratarse dunha obra lexicográfica escrita en lingua galega é de agradecer que ofrezca máis dun cento de termos propios do Dereito civil galego, algúns deles xa testemuñados dende a Idade Media, que poden ser de utilidade aos xuristas no exercicio da súa profesión, ao formaren parte da vida cotiá dos seus clientes. Tamén recolle as institucións propias do Dereito civil galego (por exemplo, *Rexistro de Fundacións de Interese Galego*). A continuación ofrécese, de existir, a remisión a outros termos relacionados que se tratan no repertorio (baixo a indicación VÉXASE TAMÉN) e unha forma sinonímica (baixo a epígrafe SINÓNIMOS). Logo, a forma correspondente da voz en castelán (baixo CASTELÁN) e, finalmente, a referencia do redactor ou redactores que a elaboraron. Velaquí un exemplo como mostra:

torna a torna loc.adv.

Área: Dereito Civil de Galicia

A expresión augas de torna a torna alude ao aproveitamento xa dividido ou distribuído por quendas temporais -tornas- entre os cotitulares dos dereitos de aproveitamento de augas de natureza pública para a rega de predios rústicos, que se adquiren de conformidade co disposto na Lei (estatal) de augas ou que se manteñen vixentes, tras a súa entrada en vigor, de conformida-

de coas normas de Dereito transitorio que esta lei contén.

No Dereito Civil propio de Galicia existe unha comunidade en materia de aproveitamento das augas para a rega de predios rústicos. Trátase dunha institución consuetudinaria recollida como norma de Dereito positivo na Compilación de Dereito Civil de Galicia de 1963, así como nas leis de Dereito Civil de Galicia de 1995 e 2006. Trátase dunha comunidade de aproveitamentos de natureza xermánica. Esta natureza, atribuída a esta comunidade de aproveitamentos privados de bens públicos, deriva-se da inexistencia de acción para pór fin á situación de comunidade - inexistencia de acción de división que poña fin á comunidade -, da determinación do cotitular en función do propietario do fondo regado, así como da súa inalienabilidade independente do fondo regado. En consecuencia, os titulares dos dereitos de aproveitamento das augas teñen unha acción para esixir o seu aproveitamento por quendas, malia a súa natureza non ser a propia da *actio communi dividundo*, pois non pon fin á existencia da comunidade.

As normas de Dereito Civil que se recollen no artigo 66.1 da LDCG prescriben que as reparticións ou distribucións do dereito de aproveitamento se realizarán segundo o costume ou a teor do acordo unánime dos cotitulares, os cales están activamente lexitimados para solicitar a partición ou división -arbitral ou xurisdiccional- dos dereitos de aproveitamento para a rega, por horas, días ou semanas, en proporción á extensión superficial que viñera regándose. Esta forma de realizar a repartición ou distribución dos tempos de rega presupón unha situación preexistente de aproveitamento das augas e a finalidade do seu uso para rega, de maneira que os usuarios non poden darlle á auga un uso distinto daquel para o que foi rateada ou para regar superficies ou parcelas distintas.

En ausencia de acordo ou de existencia de partición -convencional, xudicial ou

arbitral-, é o costume o que determina o aproveitamento por aquel copartícipe que realice o uso en cada momento -cando lle prace toma auga do caudal de aproveitamento común, tapando as derivacións que conducen aos predios dos outros cotitulares e abrindo a propia- e de aquí a denominación de augas de pilla pillota que, en consecuencia, non ten exactamente o mesmo significado que augas de torna a torna, aínda que así parece derivarse do teor do precepto contido na LDCG antes referido.

SINÓNIMOS: pilla pillota.

VÉXASE TAMÉN: augas (comunidade en materia de).

CASTELÁN: *torna a torna*.

Redactor: José Manuel Busto Lago

De por parte, as entradas remisivas recollen a categoría gramatical, a área do dereito á que se adscriben e reenviánnos, empregando a forma VÉXASE, ao lema principal, o cal debe interpretarse como o preferente no galego normativo; deseguido, ofrécese a correspondencia do termo en castelán. Como exemplo:

pilla pillota loc.s.f.

Área: Dereito Civil de Galicia

VÉXASE: **torna a torna**.

CASTELÁN: *pilla pillota*.

A pesar de non estarmos ante un dicionario de pronuncia, pero pensando na corrección á hora da produción oral das voces recollidas nesta obra, consideramos que todas as entradas que contan co grafema <x>, polo feito de representar dous fonemas distintos en galego, deberían indicar como se realiza, ben coa pronuncia /ks/ (por exemplo: *beneficio de excusión, excedencia forzosa, exceso de cabida, exhorto, explotación agrícola, gratificacións extraordinarias*), ben coa pronuncia /j/ (tal é o caso de: *inxuria, lexítima, lexitimación, xubilación, xurisdición, xusto prezo*). Deste xeito resolveríanse as dúbidas na pronuncia do <x>, que se lle poden presentar a calquera dos usuarios da obra, non necesariamente de

fóra de Galicia, pois o descoñecemento léxico dunha palabra adoita ir parello a descoñecer a súa pronuncia, fundamentalmente naqueles casos en que un grafema representa máis dun son.

Ademais botamos en falta, ao tratarse dunha obra destas características, unha breve guía de uso para advertir os usuarios, xa sexan especializados xa non, da información que van atopar no dicionario e de como este se vai presentar. Ao ser o ámbito xurídico e administrativo unha área na cal o galego se está introducindo paseniñamente, sería de axuda contar ao final da obra cunha listaxe de termos en castelán co seu correspondente equivalente en lingua galega para facilitar a consulta e permitir que sexan máis áxiles e prácticas as buscas.

Para finalizar, cómpre destacar a importancia desta obra lexicográfica no relativo á difusión e á normalización da lingua galega no ámbito xurídico-administrativo, xa que pon a disposición do público interesado e, sobre todo, dos profesionais da xustiza, unha ferramenta que de seguro ha facilitar a súa tarefa cotiá á hora de empregaren o galego no ámbito laboral. Agardamos as actualizacións na súa versión dixital para dar acollida a todas as modificacións legislativas que se vaian producindo e, deste xeito, contribuír ao uso dunha galega da xustiza con calidade e precisión. No "Prólogo" manifestábase que coa elaboración do *Dicionario Xurídico Galego* os seus redactores, revisores e colaboradores desexaban «ser útiles a Galicia» e abofé que si o son con esta esperada contribución. Só nos resta felicitalos e animalos a seguiren por este camiño.

Raquel Rodríguez Parada